

Aktuality z Evropské unie od Stálého zastoupení ČAK v Bruselu

(únor 2020)

★ **Boj proti praní peněz: Komise vyzývá osm členských států, aby provedly pátou směrnici proti praní peněz**

Komise dne 12. února zaslala výzvu Kypru, Maďarsku, Nizozemsku, Portugalsku, Rumunsku, Slovensku, Slovinsku a Španělsku, protože neoznámily žádná prováděcí opatření k páté směrnici o boji proti praní peněz. Tato pravidla mají v boji proti praní peněz a financování terorismu naprosto zásadní význam. Podle Komise mají nedávne skandály týkající se praní peněz odhalily potřebu přísnějších pravidel na úrovni EU. Legislativní nedostatky v jednom členském státě mají dopad na EU jako celek. V zájmu potírání trestné činnosti a ochrany našeho finančního systému by proto měla být pravidla EU účinně provedena a kontrolována. Všechny členské státy měly povinnost provést pravidla páté směrnice o boji proti praní peněz nejpozději do 10. ledna 2020. Komise vyjadřuje politování nad tím, že dotčené členské státy neprovedly směrnici včas, a vyzývá je, aby tak s ohledem na význam těchto pravidel pro společný zájem EU bezodkladně učinily. Pokud Komise do dvou měsíců neobdrží od členských států uspokojivou odpověď, může se rozhodnout zaslat jim odůvodněná stanoviska.

★ **Komise vyzývá Portugalsko, aby dodržovalo pravidla EU v oblasti odborných kvalifikací**

Komise zaslala dne 12. února Portugalsku odůvodněné stanovisko týkající se nových pravidel omezujících nabytá práva portugalských inženýrů na realizaci architektonických projektů v Portugalsku a v jiných členských státech. V případě inženýrů, kteří nesplňují podmínky podle nových pravidel, dojde nyní k omezení nebo zrušení práva na volný pohyb, jelikož z právního hlediska již nebudou moci realizovat architektonické projekty v Portugalsku ani v jiných členských státech. Portugalsko toto omezení nijak neodůvodnilo, přestože zásada nabytých práv patří mezi základní právní principy. Komise má za to, že Portugalsko porušilo směrnici o uznávání odborných kvalifikací (směrnice 2005/36/ES ve znění směrnice 2013/55/EU), pravidla EU pro volný pohyb pracovníků (článek 45 SFEU), svobodu usazování (článek 49 SFEU) a volný pohyb služeb (článek 56 SFEU). Portugalsko má nyní dva měsíce na to, aby na argumenty předložené Komisí reagovalo. Pokud tak neučiní, může se Komise rozhodnout předložit věc Portugalska Soudnímu dvoru EU.

Obchodní a investiční dohoda mezi EU a Vietnamem

Evropský parlament dne 12. února schválil obchodní dohodu a dohodu o investicích mezi EU a Vietnamem. Rada nyní může obchodní dohodu uzavřít. Poté, co obchodní dohodu ratifikuje také vietnamské Národní shromáždění, může vstoupit v platnost, k čemuž s největší pravděpodobností dojde počátkem léta 2020. Dohodu o ochraně investic s Vietnamem budou ještě muset ratifikovat všechny členské státy v souladu s příslušnými vnitrostátními postupy. Obchodní dohoda odstraní prakticky všechna cla na zboží, s nímž se mezi oběma stranami obchoduje, a prostřednictvím silných, právně závazných a vymahatelných ujednání v oblasti udržitelného rozvoje zaručí dodržování pracovních práv, ochrany životního prostředí a Pařížské dohody o klimatu. Jedná se o nejkompexnější obchodní dohodu mezi EU a rozvojovou zemí. Vietnam odstraní svá cla postupně v průběhu období následujících deseti let, aby bylo možné zohlednit jeho rozvojové potřeby. Mnoho důležitých vývozních položek EU, jako jsou léčivé přípravky, chemické látky nebo strojní zařízení, však bude při dovozu osvobozeno od cla již ode dne vstupu dohody v platnost. Obchodní dohoda rovněž obsahuje zvláštní ustanovení ohledně necelních překážek v automobilovém průmyslu. Dále poskytne ochranu pro 169 tradičních evropských potravin a nápojů (chráněných zeměpisných označení). Podle obchodní dohody se evropské společnosti budou moci rovněž ucházet o veřejné zakázky vypisované úřady a státními podniky ve Vietnamu za stejných podmínek jako jejich vietnamské protějšky. Dohoda nenabízí jen významné ekonomické příležitosti. Díky stanovení přísných norem v oblasti práce, ochrany spotřebitelů a životního prostředí také zajišťuje vzájemnou provázanost obchodu, investic a udržitelného rozvoje a zabraňuje při obchodu a investicích nežádoucímu podbízení.

Dohoda navíc zavazuje obě strany k ratifikaci osmi základních úmluv Mezinárodní organizace práce (MOP) a dodržování, prosazování a účinnému provádění zásad MOP týkajících se základních práv při práci, provádění Pařížské dohody a dalších mezinárodních dohod o životním prostředí a jednání ve prospěch udržitelné ochrany volně žijících a planě rostoucích druhů, biologické rozmanitosti, lesnictví a rybolovu a zapojení nezávislé občanské společnosti do monitorování realizace těchto závazků oběma stranami. Vietnam již pokročil při plnění některých závazků: v červnu 2019 ratifikoval Úmluvu MOP č. 98 o kolektivním vyjednávání, v listopadu 2019 přijal revidovaný zákoník práce, potvrdil harmonogram pro ratifikaci zbývajících dvou základních úmluv MOP o svobodě sdružování a o nucené práci.

Obchodní dohoda rovněž obsahuje institucionální a právní vazbu na dohodu o partnerství a spolupráci mezi EU a Vietnamem, která umožňuje přijmout příslušná opatření v případě závažného porušování lidských práv.

Obchodní dohoda je k dispozici v českém jazyce zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/MEMO_18_6128

EU přijala závěry o prioritách EU v rámci fór OSN pro lidská práva na rok 2020

Rada dne 17. února přijala závěry o prioritách, jimiž se má EU v letošním roce v rámci fór OSN pro lidská práva řídit. V závěrech Rady je u příležitosti letošního 75. výročí vstupu v platnost Charty OSN opětovně potvrzeno, že EU je odhodlána se zasazovat o mezinárodní řád založený na pravidlech, přičemž ochrana lidských práv je důležitou součástí tohoto úsilí. EU bude zejména i nadále využívat všech dostupných nástrojů, aby splnila své závazky v oblasti lidských práv, a to i v rámci Rady OSN pro lidská práva, Valného shromáždění OSN, Rady bezpečnosti OSN a veškerých dalších příslušných fór, přičemž bude upozorňovat na porušování a zneužívání lidských práv na celém světě. Podle závěrů bude EU rovněž věnovat větší pozornost vazbě mezi lidskými právy a životním prostředím, jakož i dopadům, jež mají na ochranu lidských práv digitální technologie. EU se bude také zasazovat o své tematické priority v oblasti lidských práv včetně odmítání trestu smrti a mučení, prosazování odpovědnosti, mezinárodního humanitárního práva, základních svobod, nediskriminace, práv dětí, jakož i celosvětové podpory obránců lidských práv.

Nový balíček v oblasti transparentnosti obchodních politik EU

Komisař pro obchod Phil Hogan dne 18. února oznámil svůj záměr dále posílit závazky Evropské komise v oblasti transparentnosti. Například by se měly systematicky podávat zprávy o činnosti všech výborů zřízených v rámci obchodních dohod EU. Nový balíček opatření v oblasti transparentnosti zahrnuje zveřejňování rozhodnutí Komise, kterým se členské státy opravňují k vedení dvoustranných jednání o investicích; zápisů z jednání Výboru pro nástroje na ochranu obchodu bez obchodně citlivých údajů; a doporučení Komise pro směrnice pro jednání, a to nejen v případě preferenčních obchodních dohod, jak je tomu již nyní, ale i u dohod nepreferenčních. Komisař Hogan rovněž potvrdil, že iniciativa Komise zveřejnit dokumenty vydané podle nařízení o přístupu k dokumentům se bude rovněž vztahovat na dokumenty související s obchodem. Závazky balíčku v oblasti transparentnosti nabývají dne 18. února účinnosti.

Více informací je k dispozici v českém jazyce zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_288

Rada přijala nová pravidla pro výměnu platebních údajů týkajících se DPH

Rada dne 18. února přijala soubor pravidel, který má usnadnit odhalování daňových podvodů v přeshraničních transakcích uskutečňovaných v rámci elektronického obchodu. Nová opatření členskými státy umožní harmonizovaným způsobem shromažďovat záznamy, které elektronicky zpřístupňují poskytovatelé platebních

služeb. Kromě toho bude zřízen nový centrální elektronický systém pro uchovávání platebních informací a pro další zpracování těchto informací vnitrostátními úředníky zabývajícími se bojem proti podvodům. **Soubor nových pravidel sestává konkrétně ze dvou legislativních aktů: novely směrnice o DPH**, kterou se zavádějí požadavky na poskytovatele platebních služeb, aby vedli záznamy o přeshraničních platbách souvisejících s elektronickým obchodem. Tyto údaje budou následně za přísných podmínek, včetně podmínek týkajících se ochrany údajů, zpřístupněny vnitrostátním daňovým orgánům; **novely nařízení o správní spolupráci v oblasti DPH**. Tato novela stanoví podrobnosti o tom, jakým způsobem budou vnitrostátní daňové orgány v této oblasti spolupracovat na odhalování podvodů v oblasti DPH a kontrole dodržování povinností týkajících se DPH. Tyto předpisy doplňují regulační rámec v oblasti DPH pro účely elektronického obchodu, který vstoupí v platnost v lednu 2021 a který zavádí nové povinnosti v oblasti DPH pro internetová tržiště a zjednodušuje pravidla pro dodržování předpisů v oblasti DPH pro on-line podniky. Nová opatření se použijí od 1. ledna 2024.

Kompletní text směrnice je k dispozici zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14127-2019-INIT/cs/pdf>

Kompletní text nařízení je k dispozici zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14128-2019-INIT/cs/pdf>

Rada přijala zjednodušená pravidla pro malé podniky v oblasti DPH

Výše uvedená směrnice Rady ze dne 18. února rovněž obsahuje zjednodušená pravidla v oblasti DPH vztahující se na malé podniky. Účelem nových opatření je snížit administrativní zátěž a náklady na dodržování předpisů pro malé podniky a vytvořit fiskální prostředí, které malým podnikům pomůže růst a efektivněji obchodovat v přeshraničním měřítku. Stávající systém DPH stanoví, že osvobození malých podniků od DPH je dostupné pouze pro tuzemské subjekty. Dnes dohodnutá reforma umožní uplatňovat podobné osvobození od DPH na malé podniky usazené v jiných členských státech. Návrh předpokládá, že malé podniky budou způsobilé pro uplatňování zjednodušených pravidel týkajících se dodržování požadavků v oblasti DPH v případě, že jejich roční obrat nepřekročí prahovou hodnotu stanovenou dotčeným členským státem, která nemůže být vyšší než 85 000 eur. Za určitých podmínek budou moci zjednodušený režim uplatňovat i malé podniky z jiných členských států, které tuto prahovou hodnotu nepřekročí, a to v případě, že jejich celkový roční obrat v celé Unii nepřesáhne 100 000 eur. Nová pravidla budou platit od 1. ledna 2025.

Utváření digitální budoucnosti Evropy

Dne 19. února Evropská komise publikovala dva dokumenty k provádění strategie digitální EU. Na základě této strategie se Komise v následujících pěti letech zaměří na tři základní cíle na podporu technologických řešení, která pomohou Evropě na cestě k vlastní digitální transformaci ve prospěch občanů při respektování našich základních hodnot: na technologie ve prospěch lidí, na spravedlivou a konkurenceschopnou ekonomiku a na otevřenou, demokratickou a udržitelnou společnost. Co se dvou

zmíněných dokumentů týče, jedná se o Bílou knihu o umělé inteligenci a Evropskou strategii pro data. Požadované investice v tomto směru poskytnou program Digitální Evropa, Nástroj pro propojení Evropy 2 a program Horizont Evropa.

Bílá kniha o umělé inteligenci nabízí návrhy Komise na podporu rozvoje umělé inteligence v Evropě při současném dodržování základních práv. Umělá inteligence se rychle rozvíjí, což je důvod, proč Evropa potřebuje udržet a zvýšit svou úroveň investic. Zároveň s sebou umělá inteligence přináší řadu potenciálních rizik, která je třeba řešit. Bílá kniha uvádí možnosti pro maximalizaci přínosů a řešení problémů v oblasti umělé inteligence a vyzývá zúčastněné strany, aby se k těmto možnostem vyjádřily. Komise se v bílé knize opírá o excelenci a důvěru - navrhuje zefektivnit výzkum, podpořit spolupráci mezi členskými státy a zvýšit investice do vývoje a zavádění umělé inteligence. V zájmu vytvoření ekosystému důvěry předkládá Komise možnosti, jak nastavit právní rámec, který řeší rizika pro základní práva a bezpečnost. Vychází z práce odborné skupiny na vysoké úrovni pro umělou inteligenci, a to zejména z etických pokynů pro zajištění důvěryhodnosti umělé inteligence, které byly společnostmi testovány na konci roku 2019. Právní rámec by měl být založený na zásadách a měl by se zaměřovat na vysoce rizikové systémy umělé inteligence, aby se zabránilo zbytečným překážkám pro inovace podniků. Přístup zaměřený na člověka znamená, že systémy umělé inteligence musí být vyvíjeny a používány způsobem, který respektuje právo EU a základní práva. Například zkreslení v algoritmech nebo v modelových datech používaných v náborových systémech, jež využívají umělou inteligenci, by mohla vést k nespravedlivým a diskriminačním výsledkům, což by bylo v rozporu s právními předpisy EU o zákazu diskriminace. Je důležité předcházet porušování základních práv a v případě, že k nim dojde, zajistit, aby tato porušení mohly řešit vnitrostátní orgány. Vysoce rizikové systémy umělé inteligence musí být certifikovány, testovány a kontrolovány stejně tak, jak je tomu u aut, kosmetiky a hraček. U ostatních systémů umělé inteligence navrhuje Komise dobrovolné označování v případech, kdy budou dodržovány stanovené normy. Všechny systémy umělé inteligence a algoritmy, které jsou v souladu s pravidly EU, jsou na evropském trhu vítány. Dle Komise úroveň EU ani na vnitrostátní úrovni není třeba nově vytvářet pravidla týkající se odpovědnosti. Komise uvítá názory na to, jak nejlépe zajistit, aby bezpečnost zůstala na vysoké úrovni a aby se potenciální poškozené osoby v porovnání s případy, které se týkají tradičních výrobků a služeb nemusely potýkat s většími obtížemi.

Cílem **Evropské strategie pro data** je vytvořit skutečný jednotný trh s daty, na němž jsou osobní i neosobní údaje, včetně důvěrných a citlivých údajů, bezpečné a podniky a veřejný sektor mají snadný přístup k množství kvalitních dat pro kreativní řešení a inovace. Bude místem, kde budou všechny produkty a služby založené na datech plně v souladu s pravidly a hodnotami EU. Tím se zajistí technologická suverenita Evropy v globalizovaném světě a uvolní obrovský potenciál nových technologií, jako je umělá inteligence. Shromažďování dat a opětovné použití musí v první řadě respektovat práva a zájmy lidí, a to v souladu s evropskými hodnotami a pravidly. Prostřednictvím obecného nařízení o ochraně osobních údajů, známého pod zkratkou GDPR, EU zajišťuje, aby jednotlivci měli i nadále plnou kontrolu nad svými údaji. Datová strategie si klade za cíl umožnit lidem získat větší vliv na rozhodování o tom, kdo může získat přístup k údajům, které vytvářejí (včetně osobních údajů internetu věcí), a na to, jak jsou tyto údaje využívány prostřednictvím prostorů pro osobní údaje. Legislativní

rámec navržený v rámci datové strategie posílí základní struktury pro správu dat a mechanismy v členských státech a na úrovni EU tak, aby bylo možné zpřístupnit více dat k opětovnému použití a zároveň plně respektovat právní předpisy o ochraně údajů.

Komise v druhé polovině roku 2020 předloží další opatření, jako je akt o digitálních službách, který má stanovit jasná pravidla pro vstup všech podniků na jednotný trh, posílit odpovědnost on-line platform a chránit základní práva. Navrhne rovněž přezkum nařízení eIDAS, které stanoví zabezpečenou elektronickou identitu, jejíž pomocí mají občané kontrolu nad údaji, které sdílejí na internetu. Kromě toho bude EU klást silný důraz na kybernetickou bezpečnost tím, že podpoří spolupráci v rámci společné kybernetické jednotky, která chrání kritickou evropskou infrastrukturu a posiluje jednotný trh kybernetické bezpečnosti. Při využití své regulační pravomoci, budování kapacit, diplomacie a financí na podporu evropského modelu digitalizace bude Evropa v neposlední řadě rovněž nadále budovat aliance s globálními partnery.

Bílá kniha o umělé inteligenci je až **do 19. května 2020 předmětem veřejné konzultace**. Komise rovněž shromažďuje názory na datovou strategii. Na jejich základě Komise naplánuje další opatření na podporu vývoje důvěryhodné umělé inteligence a ekonomiky založené na datech.

Bílá kniha o umělé inteligenci je v anglickém jazyce k dispozici zde: https://ec.europa.eu/info/files/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence-and-trust_en

Evropská strategie pro data je v anglickém jazyce k dispozici zde: https://ec.europa.eu/info/files/communication-european-strategy-data_en

Zahájení jednání mezi EU a Velkou Británií

Rada dne 25. února přijala rozhodnutí o zmocnění k zahájení jednání o novém partnerství se Spojeným královstvím a formálně jmenovala Komisi vyjednávačem EU. Rada přijala rovněž směrnice pro jednání, které představují mandát, jímž se bude Komise při jednáních řídit. Rada udělila vyjednávači Michelu Barnierovi silný mandát a potvrdila tím, že EU je připravena nabídnout Spojenému království ambiciózní, široce pojaté a vyvážené hospodářské partnerství, jež bude prospěšné pro obě strany. V uvedeném mandátu je zdůrazněno, že vzhledem k zeměpisné blízkosti a vzájemné hospodářské závislosti EU a Spojeného království by budoucí partnerství mělo zahrnovat pevné závazky k zajištění rovných podmínek pro otevřenou a spravedlivou hospodářskou soutěž. EU má v úmyslu uzavřít se Spojeným královstvím dohodu o volném obchodu, která zajistí, aby se na obchod se zbožím vztahovaly nulové celní sazby a kvóty. Tato dohoda by měla stanovit spolupráci v celní a regulační oblasti. Měla by rovněž zahrnovat ujednání týkající se účinného řízení a dohledu, řešení sporů a vymáhání práva. Mandát obsahuje rovněž ustanovení o budoucí spolupráci v oblastech, jako je digitální obchod, duševní vlastnictví, veřejné zakázky, mobilita, doprava a energetika. EU bude usilovat o vytvoření komplexního partnerství v oblasti bezpečnosti se Spojeným královstvím. Toto partnerství by mělo zahrnovat vymáhání práva a justiční spolupráci v trestních věcech, jakož i zahraniční politiku, bezpečnost a

obranu. Mandát předpokládá, že by budoucí partnerství mělo být zakotveno v celkovém rámci správy zahrnujícím všechny oblasti spolupráce.

Očekává se, že první formální jednání mezi vyjednavacími zastupujícími EU a Spojené království se uskuteční začátkem března. Vstupem dohody o vystoupení v platnost skončila lhůta podle článku 50 SEU a začalo přechodné období, které bude trvat do 31. prosince 2020. Během přechodného období bude Spojené království nadále uplatňovat právo Unie, nebude však již zastoupeno v orgánech EU.

Bližší informace o průběhu jednání mezi EU a VB budou průběžně zveřejňovány zde: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-uk-negotiations-on-the-future-relationship/>

Zlepšování právní úpravy EU

Dne 27. února Rada přijala závěry „v zájmu zajištění konkurenceschopnosti a udržitelného růstu podporujícího začlenění“. Rada v závěrech zdůrazňuje, že je důležité provádět důsledná posouzení dopadů založená na zásadách a zohledňovat v nich náklady i přínosy. Vyjadřuje plnou podporu nestrannému Výboru pro kontrolu regulace v rámci Komise. Bere na vědomí záměr Komise uplatňovat nástroj založený na zásadě „jeden přijmout – jeden zrušit“ („one in, one out“) a zdůrazňuje, že je třeba, aby tento regulační kompenzační přístup neoslabil sociální a ekologické standardy, nýbrž aby současně zajistil maximální přínos právní úpravy pro podniky a občany. Rada opětovně potvrzuje význam, jež přikládá zásadě „zelená malým a středním podnikům“, a zdůrazňuje, že malé a střední podniky a mikropodniky je nutno systematicky konzultovat. Rada vítá ohlášené nahrazení platformy REFIT platformou „Připraveni na budoucnost“ a vybízí Komisi, aby nové platformě zajistila viditelnost. Kromě toho pak Rada vyzdvihuje význam přezkumů ex post a připomíná, že je třeba vymezit soubor minimálních norem kvality.

Závěry Rady jsou k dispozici v anglickém jazyce zde: <https://www.consilium.europa.eu/media/42759/st06232-en20.pdf>

Z činnosti CCBE

Rada evropských advokátních komor (CCBE) publikovala v únoru svou výroční zprávu za rok 2019. Zpráva informuje o aktuálním složení vrcholného orgánu Rady – Presidency, informuje o pozičních dokumentech a stanoviscích, jež byly v roce 2019 publikovány; shrnuje uskutečněná interní jednání, stejně jako vystoupení zástupců Rady na jednáních převážně v unijních institucích a na půdě Rady Evropy. Zpráva rovněž hovoří o pěti konferencích, které CCBE v loňském roce uspořádala a shrnuje klíčové prvky činnosti Rady jako například zapojení se do projektů Komise, legislativního procesu EU, či podpory lidskoprávních obhájců po celém světě.

Výroční zpráva je k dispozici v anglickém a francouzském jazyce zde: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/Publications/2019_ANNUAL_REPORT.pdf

Rada v rámci svého zasedání Stálého výboru ve Vídni schválila finální podobu nové referenční příručky pro trestní obhájce v EU. Smyslem příručky je poskytnout advokátům přehled unijní legislativy, judikatury a nástrojů, jež mají advokátům jejich práci usnadnit. Příručka zejména obsahuje informace ohledně procesních záruk pro osoby podezřelé a obžalované v trestním řízení; informace ohledně evropského zatýkacího rozkazu a související judikatury Soudního dvora EU; unijní opatření použitelná v rámci přípravného řízení a po vydání odsuzujícího rozsudku; upozorňuje na možnosti obstarávání důkazů prostřednictvím Evropského vyšetřovacího příkazu (EIO) a Vzájemné právní pomoci (MLA); shrnuje judikaturu ESLP, souvisejících s právem na obhajobu; poskytuje přehled práv obviněného v trestním řízení napříč členskými státy EU; poukazuje na v trestním řízení použitelná ustanovení Listiny základních práv EU; hovoří o novém úřadu Evropského veřejného žalobce a jeho předpokládaných přínosech; a odkazuje na materiály, jež pomohou advokátům se zorientovat v řízeních před evropskými soudy. Jakmile bude příručka publikována, bude k dispozici v české verzi advokátům na webu ČAK.

CCBE rovněž na témže zasedání schválila první komplexní dokument CCBE ohledně právních aspektů umělé inteligence. Dokument si klade za cíl jednak přehledně informovat advokátní komory a jejich členy o tom, kde všude se mohou nyní a zejména v budoucnu s použitím umělé inteligence setkat a na co se případně zaměřit. Dokument však rovněž představuje základ pro činnost jednotlivých výborů Rady, které budou zkoumat jednotlivá specifika AI v oblastech budoucí uplatnitelnosti, etických aspektů, právní odpovědnosti, přístupu ke spravedlnosti, apod.

Dokument je k dispozici v anglické verzi zde:

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/IT_LAW/ITL_Guides_recommendations/EN_ITL_20200220_CCBE-considerations-on-the-Legal-Aspects-of-AI.pdf

Judikatura SDEU a ESLP

SDEU: Rozsudek ve spojených věcech C-515/17 P a C-561/17 P Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. Výkonná agentura pro výzkum (REA) ze dne 4. února 2020

Tribunál se dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že existence smlouvy o poskytování výuky mezi účastníkem řízení a jeho advokátem porušuje požadavek nezávislosti právního zástupce před unijními soudy Soudní dvůr tudíž napadené usnesení zrušil.

Velký senát Soudního dvora zrušil usnesení Tribunálu Evropské unie, kterým byla jako zjevně nepřipustná odmítnuta žaloba podaná Vratislavskou univerzitou proti rozhodnutím Výkonné agentury pro výzkum (REA) z důvodu, že právní poradce zastupující tuto univerzitu nesplňoval podmínku nezávislosti vyžadovanou statutem Soudního dvora Evropské unie (dále jen „statut“). V rámci výzkumného programu uzavřela REA s Vratislavskou univerzitou grantovou dohodu. Ukázalo se však, že univerzita nedodržovala ustanovení této dohody, takže REA ukončila uvedenou dohodu a zaslala tři výzvy k úhradě dluhu, které Vratislavská univerzita splnila. Vratislavská Univerzita následně podala žalobu k Tribunálu směřující zejména ke zrušení rozhodnutí REA, kterými byla ukončena grantová dohoda a byla jí uložena povinnost vrátit část vyplacených dotací. Vzhledem k tomu, že právní poradce zastupující univerzitu byl s ní svázán smlouvou o poskytování výuky, Tribunál tuto žalobu odmítl jako zjevně nepřipustnou.

Soudní dvůr, k němuž podaly kasační opravné prostředky Vratislavská univerzita (věc C-515/17 P) a Polská republika (věc C-561/17 P), připomněl, že článek 19 statutu obsahuje dvě odlišné kumulativní podmínky, pokud jde o zastupování v rámci přímých žalob podaných k unijním soudům účastníka řízení neuvedeného v prvních dvou pododstavcích tohoto článku. První z nich ukládá takovému účastníkovi řízení povinnost být zastoupen před unijními soudy „advokátem“. Druhá podmínka stanoví, že advokát zastupující tohoto účastníka řízení musí být oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu nebo jiného státu, který je stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP).

Soudní dvůr uvedl, že právní poradce Vratislavské univerzity splňuje druhou podmínku, a poté přezkoumal, zda byla v projednávaném případě splněna první podmínka. Nejprve připomněl, že při neexistenci odkazu na vnitrostátní právo členských států je třeba pojem „advokát“, obsažený v článku 19 statutu, vykládat autonomním a jednotným způsobem, s přihlédnutím nejen ke znění tohoto ustanovení, ale i k jeho kontextu a cíli. V tomto ohledu zdůraznil, že podle znění tohoto článku není „účastník řízení“ neuvedený v prvních dvou pododstavcích uvedeného článku oprávněn sám jednat před unijním soudem, ale musí využít služeb třetí osoby, konkrétně advokáta, na rozdíl od účastníků řízení uvedených v těchto prvních dvou pododstavcích, kteří mohou být zastoupeni zmocněncem. Soudní dvůr upřesnil, že účelem úkolu zastoupení advokátem uvedeného v článku 19 statutu je především chránit a hájit co nejlépe zájmy zmocnitele, zcela nezávisle a v souladu se zákonem a profesními a etickými pravidly.

Připomněl, že pojem nezávislosti advokáta je ve specifickém kontextu výše uvedeného článku statutu vymezen nejen negativně, a sice neexistencí zaměstnaneckého poměru, ale i pozitivně, a sice poukazem na stavovské etické povinnosti. V této souvislosti je povinnost nezávislosti advokáta třeba chápat tak, že neznamená neexistenci jakékoli vazby s klientem, ale takových vazeb, jaké zjevně narušují schopnost advokáta zajistit úkol obhajoby v nejlepším zájmu klienta. Soudní dvůr v tomto ohledu připomněl, že dostatečně nezávislým na právnícké osobě, kterou zastupuje, není advokát, kterému byly svěřeny významné administrativní a finanční pravomoci v rámci této právnícké osoby, ani advokát, jenž zaujímá vysoké řídicí funkce v rámci právnícké osoby, kterou zastupuje, nebo též advokát, jenž je držitelem akcií společnosti, kterou zastupuje, a je předsedou jejího představenstva.

Na roveň takovýmto situacím však nelze stavět situaci, kdy právní poradce nejen nezajišťoval obranu zájmů Vratislavské univerzity v rámci vztahu podřízenosti vůči této univerzitě, ale navíc byl s touto univerzitou pouze svázán smlouvou týkající se výuky v rámci této univerzity. Podle Soudního dvora taková vazba nepostačuje k tomu, aby bylo možné dovodit, že se tento právní poradce nacházel v situaci, která zjevně narušuje jeho schopnost hájit co nejlépe a zcela nezávisle zájmy jeho klienta. Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, napadené usnesení zrušil a věc vrátil zpět Tribunálu.

Kompletní rozsudek je k dispozici zde: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-515/17&language=CS>

SDEU: Rozsudek ve věci Ve věci C-704/18 proti Nikolaji Kolevovi a dalším ze dne 12. února 2020

S ohledem na výklad čl. 6 odst. 3 a čl. 7 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu o právu na informace v trestním řízení, který podal Soudní dvůr v bodě 2 výroku rozsudku ze dne 5. června 2018, Kolev a další (C-612/15), musí být článek 267 SFEU vykládán v tom smyslu, že nebrání vnitrostátnímu procesnímu pravidlu, které předkládajícímu soudu ukládá povinnost řídit se ve věci, v níž byl uvedený rozsudek vydán, pokynem soudu vyššího stupně, podle něhož má po ukončení soudní fáze trestního řízení vrátit věc státnímu zástupci za účelem odstranění procesních vad, k nimž došlo v přípravné fázi tohoto řízení, pokud jsou tato ustanovení unijního práva, tak jak je vyložil Soudní dvůr v bodě 2 výroku uvedeného rozsudku, dodržena buď v rámci přípravné fáze trestního řízení, nebo v rámci jeho následné fáze soudní.

Obviněné osoby jsou od roku 2012 trestně stíhány pro účast na organizované zločinecké skupině jako úředníci bulharských celních orgánů. Předkládající soud, Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud, Bulharsko), měl za to, že obvinění nebyla vypracována příslušným orgánem a že v nich došlo k porušení formálních náležitostí, a proto byla věc předána příslušnému státnímu zástupci při zvláštním státním zastupitelství, aby proti obviněným osobám vznesl nová obvinění. Řízení však bylo přerušeno a lhůty stanovené k provedení vyšetřování byly mnohokrát prodlouženy. V průběhu roku 2014 byl předkládajícímu soudu podán návrh na uplatnění postupu podle článků 368 a 369 trestního řádu. V souladu s těmito ustanoveními předkládající soud nejprve vrátil věc státnímu zástupci a stanovil mu lhůtu k dokončení vyšetřování věci, ke vznesení nových obvinění, ke sdělení těchto obvinění spolu s údaji z vyšetřování obviněným osobám a k dokončení přípravné fáze trestního řízení, přičemž měl státní zástupce dále k dispozici dodatečnou lhůtu k vypracování obžaloby a jejímu předložení soudu. Po vznesení nových obvinění státním zástupcem a předložení obžaloby ve stanovených lhůtách zjistil předkládající soud další procesní vady v neprospěch obviněných osob a znovu vrátil věc státnímu zástupci, který vady podstatných formálních náležitostí nenapravitel a Soud usnesením rozhodl o ukončení soudní fáze řízení a o opětovném vrácení věci státnímu zástupci k odstranění formálních vad týkajících se jednak informování obviněných osob o obvinění, které vůči nim bylo vzneseno, a jednak poskytnutí přístupu k materiálům k případu.

Rozhodnutím ze dne 11. listopadu 2015 předložil předkládající soud Soudnímu dvoru první žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, k níž byl vydán rozsudek ze dne 5. června 2018, Kolev a další (C-612/15). V bodě 1 výroku rozsudku Kolev Soudní dvůr rozhodl, že čl. 325 odst. 1 SFEU brání takové vnitrostátní právní úpravě, která stanovuje postup ukončení trestního řízení, pokud se tato právní úprava použije v řízeních, jež jsou zahájena ve věci závažného podvodu nebo jiného závažného protiprávního jednání, které ohrožují finanční zájmy Evropské unie v oblasti cel. Soudní dvůr v tomtéž bodě výroku dodal, že je na vnitrostátním soudu, aby zajistil plný účinek čl. 325 odst. 1 SFEU tím, že v případě potřeby upustí od použití uvedené právní úpravy a zároveň bude dbát na zajištění dodržování základních práv obviněných, např. práva těchto osob na projednání věci v přiměřené lhůtě.

V bodě 2 výroku rozsudku Kolev podal Soudní dvůr výklad článků 6 a 7 směrnice 2012/13, které zakotvují právo obviněného na informace o obvinění a na přístup k materiálům k případu. Soudní dvůr konkrétně rozhodl, že čl. 6 odst. 3 této směrnice nebrání tomu, aby byly podrobné informace o obvinění sděleny obhajobě po podání obžaloby, kterým se zahajuje řízení před soudem, avšak před tím, než soud zahájí meritorní přezkum obvinění a než je zahájeno hlavní líčení, nebo dokonce po jeho zahájení, avšak před stadiem závěrečné porady soudu v případě následných změn takto sdělených informací, a to za podmínky, že soud přijme veškerá nezbytná opatření, aby zajistil dodržování práva na obhajobu a spravedlivý proces.

Dále Soudní dvůr rozhodl, že na základě čl. 7 odst. 3 směrnice 2012/13 je na vnitrostátním soudu, aby zajistil, že obhajobě bude poskytnuta účinná možnost přístupu k materiálům k případu.

Předkládající soud uvádí, že usnesením ze dne 13. června 2018 aplikoval bod 3 výroku rozsudku Kolev a usnesením ze dne 14. září 2018 jeho bod 1. Pokud jde naproti tomu o bod 2 výroku rozsudku Kolev, má předkládající soud za to, že je konfrontován s vnitrostátním procesním pravidlem, které brání jeho aplikaci v jemu předložené věci. Předkládající soud totiž uvádí, že v dané věci již byla soudní fáze trestního řízení ukončena usnesením ze dne 22. května 2015, které bylo přijato na základě článku 249 trestního řádu a mezitím se stalo konečným. Podle něj mu jeho vnitrostátní právo brání v tom, aby provedl jakýkoli další úkon, který by mu umožnil aplikovat ve věci v původním řízení výklad směrnice 2012/13 podaný Soudním dvorem.

Soudní dvůr v rozsudku z 12. února rozhodl, že rozsudek Kolev nebrání tomu, aby práva obviněných osob a jejich obhájců na informace o obvinění a na přístup k materiálům k případu byla zajištěna buď státním zástupcem poté, co byla věc vrácena do přípravné fáze trestního řízení, nebo předkládajícím soudem, jakmile je mu věc předložena k rozhodnutí.

Kompletní rozsudek je k dispozici zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=223305&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8319354>

SDEU: Rozsudek ve věci C-688/18 Spetsializirana prokuratura v. TX a UW (Soudní jednání v nepřítomnosti obviněného) ze dne 13. února 2020

Specializirana prokuratura (zvláštní státní zastupitelství, Bulharsko) zahájila trestní stíhání s třinácti osobami obviněnými z účasti na organizované zločinecké skupině zaměřené na páchaní vražd, loupeží a krádeží, a to jako její vedoucí činitelé nebo členové, a z dalších trestných činů spáchaných v rámci této zločinecké skupiny. Dvěma z těchto obviněných jsou TX a UW, kterým je vytýkána účast na této zločinecké skupině, což je trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody v délce tří až deseti let. TX a UW byli poučeni o podmínkách, za nichž by řízení před soudem mohlo probíhat v jejich nepřítomnosti.

V rámci řízení s TX a UW před Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud, Bulharsko) se nejprve konalo sedm soudních jednání. Při každém z těchto jednání byla věc odročena. Kvůli nepřítomnosti některých obviněných z důvodu nemoci v termínech konání těchto soudních jednání předkládající soud neprovedl soudní šetření ani dokazování, přičemž přes značné pochyby soudu nebylo možné důvodnost absence těchto obviněných zpochybnit. Rozhodnutími ze dne 19. a 26. dubna 2017 se předkládající soud vyslovil k možnosti konat ve věci v původním řízení soudní jednání v nepřítomnosti těchto obviněných. Pan TX nedostavil z důvodu, který byl nezávislý na jeho vůli, a sice kvůli nemoci. UW si nepřál se tohoto jednání zúčastnit. Oba byli obhajováni jimi zmocněnými obhájci. Kopie protokolu z tohoto soudního jednání byly předány TX a UW, aby se mohli seznámit s dokazováním provedeným v jejich nepřítomnosti. TX a UW se dostavili k následujícímu soudnímu jednání, které se konalo dne 30. května 2018. Po poradě se svými obhájci prohlásili, že se seznámili s protokolem z jednání konaného dne 16. května 2018 a s důkazním materiálem, a že si nepřejí, aby bylo prováděno opětovné dokazování v jejich přítomnosti. Úkony učiněné v jejich nepřítomnosti nebyly zopakovány. TX se nedostavil k soudnímu jednání konanému dne 1. října 2018, a to opět z důvodu nemoci. Na tomto jednání byl zastoupen obhájcem. Předkládající soud provedl v nepřítomnosti TX určité důkazy a zejména vyslechl hlavního svědka obžaloby, který byl předvolán státním zastupitelstvím. TX byla zaslána kopie protokolu z tohoto jednání, aby se mohl seznámit s dokazováním provedeným v jeho nepřítomnosti. TX se dostavil k následujícímu soudnímu jednání, které se konalo dne 17. října 2018. Po poradě se svým obhájcem prohlásil, že se seznámil s protokolem z jednání konaného dne 1. října 2018 a s důkazním materiálem, který byl předmětem dokazování provedeného v jeho nepřítomnosti, a že si přeje osobně se účastnit výslechu hlavního svědka obžaloby. Předkládající soud této žádosti vyhověl a provedl dodatečný výslech tohoto svědka. TX měl možnost plně se tohoto výslechu zúčastnit a klást veškeré požadované otázky. Pokud jde o UW, předkládající soud uvádí, že pro účely řízení vedeného v nepřítomnosti obviněného poté, co k tomu dal obviněný s plnou znalostí věci souhlas, předpokládá vnitrostátní právní úprava vyrozumění této osoby o trestním řízení před soudem, o následcích nedostavení se k soudu a o povinné účasti obhájce, což jsou záruky uvedené v čl. 8 odst. 2 písm. a) a b) směrnice 2016/343.

Za těchto podmínek se zvláštní trestní soud rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku zda je porušeno právo obviněného být ve vlastní

věci přítomen při řízení před soudem podle čl. 8 odst. 1 a 2 ve spojení s body 35 a 44 odůvodnění směrnice (EU) 2016/343, pokud se některé soudní jednání v trestním řízení konalo v nepřítomnosti obviněného a ten byl řádně předvolán, upozorněn na následky nedostavení se k soudu a jeho obhajobu zajistil obhájce, kterého si zvolil, pokud se nedostavil z důvodu, za nějž odpovídá, či se nedostavil z důvodu nezávislého na jeho vůli (nemoc), byl-li následně informován o provedených úkonech a s plnou znalostí věci se rozhodl a prohlásil že nenapadne zákonnost těchto úkonů s odvoláním na svou nepřítomnost a nebude požadovat jejich opakování ve své přítomnosti a ve druhém případě, že má zájem se těchto úkonů účastnit, přičemž soud následně provedl dodatečný výslech osoby označené obviněným a obviněnému umožnil se jej plně účastnit?

SDEU rozhodl, že článek 8 odst. 1 a 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, podle níž v situaci, kdy byla obviněná osoba řádně vyrozuměna o řízení před soudem a upozorněna na následky nedostavení se k soudu a byla zastoupena zmocněným obhájcem, kterého si zvolila, není porušeno právo obviněné osoby být ve vlastní věci přítomna při řízení před soudem, pokud se jednoznačně rozhodla, že se nedostaví k některému ze soudních jednání konaných v řízení v její věci, nebo pokud se nedostavila k jednomu z těchto soudních jednání z důvodu, který se vymyká její kontrole, byla-li po tomto jednání informována o úkonech provedených v její nepřítomnosti a prohlásila-li na základě rozhodnutí učiněného s plnou znalostí věci, že nenapadne zákonnost těchto úkonů s odvoláním na svou nepřítomnost, nebo že má zájem se těchto úkonů zúčastnit, v důsledku čehož vnitrostátní soud, kterému byla věc předložena, uvedené úkony zopakoval, zejména provedením dodatečného výslechu svědka, kterého se obviněná osoba mohla plně účastnit.

Kompletní rozsudek je k dispozici zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=223364&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8321676>

ESLP: Rozsudek ve věci Marilena-Carmen Popa proti Rusku (stížnost č. 1814/11) ze dne 18. února 2020

Soud poslední instance v Rumunsku neporušil Úmluvu, když změnil rozsudek, který původně zprostil stěžovatelku viny

ESLP rozhodl ve věci Marilena-Carmen Popa proti Rumunsku šesti hlasy proti jednomu, že nedošlo k porušení článku 6 (práva na spravedlivý proces) Evropské úmluvy o lidských právech.

Věc se týkala trestního řízení, pro trestný čin padělání, vedeného proti stěžovatelce. Stěžovatelka Marilena-Carmen Popa, rumunská notářka, ověřila v listopadu 2003 smlouvu o prodeji pozemků mezi dvěma společnostmi. Jedna ze společností byla zastoupena paní E.C. V roce 2005 obžaloval státní zástupce stěžovatelku z trestného činu padělání několika smluv, které ověřila bez přítomnosti na smlouvě podepsaných

osob (včetně smlouvy z listopadu 2003). Odvolací soud osvobodil stěžovatelku po vyslechnutí svědků, včetně paní E.C., a přezkoumání forenzní zprávy, která zkoumala podpisy na smlouvě z listopadu 2003. Soud rozhodl, že ačkoli zpráva potvrdila, že podpis na smlouvě nebyl podpis paní E.C., neexistovaly další důkazy, které by tvrzení stěžovatelky vyvracely. Po odvolání státního zástupce došlo ke změně obsahu žaloby a kasační soud se následně zabýval ve vztahu ke stěžovatelce trestným činem padělání pouze jedné smlouvy (té z listopadu 2003). Za klíčový a dostatečný důkaz pro své rozhodnutí považoval uvedenou forenzní zprávu, svědkyně E.C. již opakovaně předvolána nebyla. Kasační soud odsoudil stěžovatelku k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 6 měsíců. Stěžovatelka podala mimořádnou stížnost k jiné divizi stejného kasačního soudu s cílem anulovat rozsudek kasačního soudu; tato mimořádná stížnost byla odmítnuta. Stěžovatelka podala stížnost k ESLP na porušení článku 6 Úmluvy.

ESLP shledal, že právo stěžovatelky na spravedlivý proces nebylo porušeno: Rumunský kasační soud nepochybil, když shledal forenzní zprávu o vině stěžovatelky jako dostatečný důkaz ke svému rozhodnutí. Nebylo tedy nutné znovu nařizovat výslech klíčové svědkyně (přepis jejího svědectví byl kasačnímu soudu k dispozici), zejména proto, že důvěryhodnost jejího svědectví nebyla nikým rozporována.

Celé znění rozsudku je k dispozici v anglickém jazyce zde: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201136>

Odbor mezinárodních vztahů ČAK